

широкі міри можуть вратувати національно-господарські організми від руїни, тільки з розмахом проведені реформи зможуть створити нову еру економічного розвитку цілого світу.

I. Шафаренко.

З Англії.

Недавно закритися промислової ярмарок в Англії. Цей ярмарок, котрий відбувся одночасно в трьох великих центрах Англії — Лондоні, Бірмінгемі і Глазгові, продовжувався від 23. лютого до 5. марта.

В Англії такі ярмарки почалися недавно. Перед війною, а особливо з початку війни, англійська преса кілька разів указувала на те, що з ворогами треба боротися не тільки пушками та бомбами, а й поліпшенням виробів індустрії, улаштуванням вистав, ярмарків, які уже кілька століть відбуваються в Німеччині. (Відомий Лейпцигський ярмарок в Німеччині існує 600 літ); закордонні купці могли би мати більше знайомства з англійськими виробами і стали би купувати товари замість в Германії — в Англії.

В 1915. році Міністерство Торгу (Board of Trade) улаштувало перший ярмарок в Лондоні. Ярмарок мав успіх, і тому рішено було, аби він відбувався щорічно.

В слідуючі роки ярмарок хоча і відбувався, але мав невеликий успіх: не було відповідних помешкань, позаяк все було занято для військових цілей; фабрики працювали також головним чином на військові цілі; виробы багатьох галузів промисловости були тимчасово зовсім припинені.

В цьому році ярмарок був устроений в великому масштабі. В Лондоні він відбувся в кристальному дворці (Crystal Palace). Приходиться сказати кілька слів про цей величезний будинок.

Знаходиться він в 7 милях від центра Лондона; збудований він тільки з заліза і шкла і уходить за найбільший в світі виставочний будинок. Самий будинок займає площу в 20 акрів (7⁴ десят.), а разом з другими будинками і парком — 25 акрів (9²⁵ десят.).

Довжина фронту всіх виставлених бараків в будинку займала 5 миль (7¹/₂ верст), котрі треба було пройти, аби бачити все, що там було виставлено. Площа, котра була занята цими бараками, займала 2¹/₂ міліон. кубіч. футів.

Вхід на ярмарок був дозволений тільки купцям, з деякими винятками. Розіслано було до 200 тисяч запитань до англійських і закордонних фірм і купців, і дійсно з'їзд був великий.

В лондонській частині того ярмарку були виставлені такі виробы:

Стальні виробы, срібні річі, електричні приладдя, ювелійні річі, шкляні і фаянсові виробы, канцелярйні і друкарські приладдя, шкіряні виробы, щітки, іграшки, дерев'яні виробы, спортові річі, оптичні і фотографічні приладдя, музичні струменти, меблі, годинники, ручні виробы (кружева, шиття) і т. и.

Звертала на себе увагу велика кількість виставлених іграшок. Треба сказати, що до війни іграшки вироблялись в Англії дуже мало, а одержувались з Німеччини. Підчас війни, як привіз з Німеччини припинився, ця галузь промисловости дуже розвинулась в Англії. З других галузів — багато було виставлено шкіряних виробів (чемодани, різні дорожні річі).

В Бірмінгемі були виставлені мідні, бронзові, алюмінійні річі, залізні виробы, гальванізовані, емалійні і лудовані річі, всякого рода струменти, невеликі машини і мотори, велосіпеди, автомобілі, ціклонети і т. и.

В Глазгові головне місто серед виставлених товарів займала текстильно-прядільна промисловість. Далі — хемічно-фармацевтичні товари, різного рода краски, одежа, футрянні річі, шапки, чоботи і т. и.

Не лічачи послідних кілька років від 1915. р., коли ярмарок цей відбувався в відносно невеликому розмірі, можна сказати, що це в першій раз в Англії устроений був великий ярмарок одночасно в трьох великих містах.

Не опубліковані цифри оборотів, але можна сказати, що вони великі.

Що торкається цін на товари, то вони значно високі. В середньому ціни в Англії в порівнянні з довійськовими часами тепер вище на 300 відсотків. Ціни на текстильні товари вище довійськових в середньому на 350—400 відсотків. Взагалі ціни на все не думають понижатись, а все підвищуються. Як прийняті середні ціни на товари в Англії перед самою війною за 100, то в середині 1915. р. вони були 133, в середині 1916. р. — 177; в середині 1917 р. — 226; в середині 1918. р. — 251; в середині 1919. р. — 267; в грудні 1919. р. — 320; в січні 1920. р. — 339; в лютому 356.

Надії на те, аби ціни падали з близькому часі, майже немає. Навпаки з балачок з представниками різних фірм переконуються, що ціни на текстильні і шкіряні товари ще довго будуть йти в гору. Велика потреба текстильних товарів на континенті все збільшує спрос на них в Англії і Америці, а в скорому часі ожидается ще більший спрос для Росії і держав виникших на місці бувшої Росії. Продукція ж збільшується не в великому розмірі, ціни на сировці і на робочі руки ростуть, і тому фабріканти текстильних товарів не дуже зацікавлені, аби скорше продати свої товари, бо — як самі признаються — чим пізніше продадуть, тим дорожнє візьмуть.

Для більшого знайомства других держав з виробами англійської індустрії і для збільшення експорту Board of Trade робить різні заходи. Крім устроєння ярмарку улаштується зараз передвижна вистава англійських виробів. Ця вистава має бути на короткий час весною цього року в самій Англії, а потім перевозиться до Канади, Австралії, Нової Зеландії, Індії, до Північної Америки, в держави південної Америки, Японії, Китаю і др. Робляться всякі інші заходи для збільшення експорту Англії, котрий значно вищий імпорту.

А. П.

Лебединий спів демократії.

Видавець часопису „Oesterreichische Rundschau“, др. Франц Опенгеймер, виголосив на днях у Відні інтересну лекцію про демократію. З уваги на це, що у нас так багато говориться і пишеться про демократію і притім ніколи докладніше не означається її суті, подаємо зміст цієї лекції. „Нехай Німець скаже“:

Передовсім треба відрізнити поняття „демократії“ як суспільного ладу і політичне поняття демократії як державної форми. Бо можна бути горячим прихильником першого поняття і рівночасно завзятым противником другого поняття демократії (як це було з такими мислителями як Карляиль й Гете). Можна мати горяче почування того, що розмірно незначними являються різниці між людьми національні, релігійні й класові в порівнянні з тим, що людей робить рівними собі і що всім їх загрожує — і рівночасно можна мати дуже погану думку про здібність народніх мас самим добре завідувати публичними справами.

Правдиві приятелі демократії, то значить такі, які не укривають перед нею неприяної правди, закидають особливо молодим демократіям м. и. такі блуди: 1. алатю, 2. малограмотність, 3. розтратність, 4. легкодушний нахил до експериментів, 5. дурну легковірність, 6. недостачу почуття відповідальности, 7. недостачу історичного зміслу, 8. вічне хитання, 9. страшну корупцію, і може найгіршу з тих усіх помилок — 10. нахил власти разура на місце самою демократією установлених влад — себе саму, себто властиво топву.

Наслідком тих помилок являється слабість правительственного апарату й загальний розвал адміністрації. Поодинокі слої й групи надуживають адміністрації тим більше, чим менше мають зрозуміння, що і їх власні інтереси можуть бути трівало забезпечені тільки тоді, коли вони ті свої інтереси підпорядкують під інтереси загалу, держави. Такому станові справи може зарадити тільки одно: довголітне й поважне політичне виховування народніх мас, яке видає згодом державних мужів, що мають відвагу ставати непопулярними й говорити правду. Тільки такі державні мужі можуть управляти як слід державою.

Позатим це питання другорядне, чи демократія в політичнім розумінню цього слова подобається нам, чи ні. Бо рішаючим являється факт, що в будуччині муситимемо числитися тільки з нею як з політично-державним ладом. Одначе вона.